

Interview ds. Ada Rebel

Ada Rebel is onze classispredikant. Ze is daarmee min of meer het gezicht van de classis. Wie is zij? Wat drijft haar? En wat zijn haar idealen voor de kerk? Een portret van een gedreven predikant.

Ada, vertel eens kort iets over jezelf.

Ik ben opgegroeid in Leeuwarden. Mijn studie heb ik in Kampen gedaan, met een uitstapje van een jaar in Berlijn. Daar heb ik het vak Nieuwe Testament gedaan, en kunstgeschiedenis. Maar dat was precies in 1989-1990, het jaar dat de muur viel. Natuurlijk heb ik mij daar de stof eigen gemaakt, maar door de hectiek rondom het opengaan van het IJzeren Gordijn was het vooral een sociaal jaar met veel belevenissen. Daarna ben ik naar Brabant gegaan en heb daar een groot deel van mijn werkzame leven doorgebracht: als studentenpastor, geestelijk verzorger in een ziekenhuis, gemeentepredikant in Waalwijk, Deurne en Elsendorp en voorzitter van het Classicale College voor de Visitatie. Pas in 2023 heb ik de 'Waa sprong' gemaakt en ben ik classispredikant in Gelderland Zuid & Oost geworden.

Wat doet een classispredikant?

Heel belangrijk zijn de vierjaarlijkse gesprekken met de kerkenraad, de predikant en kerkelijk werker. In die gesprekken gaat het over de vreugde en de zorgen van het ambt, over roeping en geloven. Natuurlijk komen soms ook de bestuurlijke zaken aan bod, maar daar zijn andere gesprekken voor bedoeld: de vacaturegesprekken, gesprekken waarin vragen over samenwerking centraal staan, gesprekken over de toekomst van gemeenten. Samen met het classisteam ga ik daarvoor op bezoek bij kerkenraden. En als er spanningen zijn in een gemeente, dan neemt de voorzitter van de visitatie daarin het voortouw, maar ben ik daar vooral in de verkennende fase ook bij betrokken.

Vervolg op pag. 2

In deze krant

De Classis Gelderland Zuid & Oost zoekt vrijwilligers. Daarvoor is deze krant bedoeld. Maar we willen met deze krant juist ook laten zien dat de Classis de spil vormt tussen de gemeenten, de synode en de landelijke kerk, en dat vrijwilligerswerk voor de Classis boeiend en inspirerend is. In deze krant daarom enkele interviews met mensen die een rol spelen in de classis, informatie over het uitgebreide werkgebied, actuele ontwikkelingen en een stukje classishistorie. Veel leesplezier.

Overzicht vacatures

Classisafgevaardigden

- Achterhoek-Oost 3x
- Achterhoek-West 1x
- Ring Arnhem 2x
- Ring Nijmegen 1x
- Ring Tiel 2x

Synode-afgevaardigden

Ouderling-kerkrentmeester

- Primus 1x
- Secundus 1x

CCBB Gelderland

Meerdere vrijwilligers. Hoeven geen ambtsdragers te zijn.

CCO

- Predikant 1x
- Juridisch adviseur 1x

Ondersteuning

Websitebeheerder / PR-medewerker.
Hoeft geen ambtsdrager te zijn.

Per 1-1-2026

2e scriba voor de classis

Vervolg interview ds. Ada Rebel

Verbinding is voor de classis een belangrijk thema. Het is ook één van de speerpunten in het nieuwe beleidsplan van de classis. Wat betekent verbinding concreet voor jou?

Verbinding is voor mij datgene wat de apostel Paulus noemt in 1 Kor. 12: Wij, de gelovigen, de gemeenten, zijn leden van het ene lichaam van Christus. Wij zijn geroepen om Zijn liefde in deze wereld in de praktijk te brengen. Dat kan alleen als we één zijn. Dat betekent niet: allemaal hetzelfde zijn. Maar wel: er voor elkaar zijn en samen er zijn voor het dorp of de stad waar we gemeente zijn. En voor de gemeenten onderling geldt hetzelfde als voor de broeders en zusters binnen één gemeente: wees op elkaar betrokken. Zonder verbinding, zonder gemeenschap is er geen kerk.

Hoe kijk je aan tegen de verschillen in geloofsbeleving in de classis?

Onze classis kent inderdaad gemeenten, die verschillen qua geloofsbeleving. Dat varieert van gemeenten die zijn aangesloten bij de Gereformeerde Bond tot gemeenten die zichzelf misschien vrijzinnig zouden noemen. In het zuidwesten van de classis vind je voornamelijk de eerstgenoemde gemeenten terug, maar ook elders in de classis zijn gemeenten die zich thuis voelen bij een meer behoudende geloofsbeleving. Richting het oosten van de classis verandert dit naar minder behoudend en krijgt het gemeentelven en geloofsleven vaak een iets andere invulling. En laten we onze Evangelisch-Lutherse gemeenten niet vergeten. Daarvan hebben we er vier, in Arnhem, Apeldoorn, Culemborg en Zutphen. Zij hebben een heel eigen geloofstraditie, die binnen het geheel van de classis bijzonder waardevol is en er een eigen kleur aan geeft. Maar je kunt de geloofsbeleving binnen de gemeenten moeilijk exact omschrijven. Ik kijk liever naar dat wat ons verbindt: de boodschap van liefde en heil van Jezus Christus. Hij liet ons zien dat het belangrijkste niet is om onze eigen persoonlijke en geestelijke belangen te dienen, maar om er voor elkaar te zijn: Wat heeft de ander nodig, en hoe kan ik hem of haar daarbij behulpzaam zijn?

Wat doet de classis?

De classis is, om het oneerbiedig te zeggen, het regio-orgaan van de kerk. De classis begeleidt de gemeenten in het werkgebied bij het invullen van predikantsvacatures, financiële vraagstukken, het aangaan van samenwerkingsverbanden en bij onverhoopte spanningen. Maar de classis is er vooral om te verbinden, zoals ds. Ada Rebel hierboven al gezegd heeft. Verbinden qua geloofsbeleving. Maar ook verbinden met de landelijke Protestantse Kerk.

Onze classis, Gelderland Zuid & Oost omvat het oostelijke en het zuidelijke deel van de Provincie Gelderland: de Achterhoek, het stedelijke gebied Arnhem-Nijmegen in het centrum en het Rivierengebied. Al met al een prachtig groot en divers werkgebied. En een mooie uitdaging om daarin als vrijwilliger te werken.

Wat zou je mee willen geven aan vrijwilligers voor de classis?

De classis bestrijkt een groot gebied, vanaf de westpunt van het Gelders Rivierengebied tot aan Eibergen-Rekken bij de Duitse grens. Dat is een eind van elkaar vandaan, te ver om elkaar in het dagelijks leven tegen te komen. Maar als je elkaar nooit ontmoet dan leef je langs elkaar heen, ook al hoor je bij hetzelfde kerkverband. De classis biedt een platform om elkaar wél te ontmoeten, ook over die grote afstand heen. Je leert elkaar kennen als broeders en zusters. Je leert van elkaars geloofsbeleving. Je dient samen de kerk van Jezus Christus. Het is verrijkend om voor elkaar iets te betekenen. Of om het in de taal van 1 Kor. 12 te zeggen: je ervaart wat het betekent om leden te zijn van Christus en om samen deel te zijn van de gemeente van Christus.

Wij zijn geroepen om de liefde van Christus in de wereld in de praktijk te brengen.

Andere tijden – highlights uit de historie van de Gelderse classes

Door Arie van Heusden

De historie van de classes gaat terug tot het eind van de 16e eeuw. Vanaf 1568 tot 1648 woedde de 80-jarige oorlog tussen de Nederlandse gewesten en de koning van Spanje, die destijds ook heer over de Nederlanden was. Die oorlog was ten dele een godsdienstoorlog, waarbij men in de Nederlanden probeerde de macht van de Rooms-Katholieke Kerk te breken en het geloof van de Reformatie (de 'gereformeerde religie') in te voeren. In Gelderland, destijds bestaande uit de kwartieren Veluwe, Zutphen, Nijmegen en Roermond, werden heftige veldslagen uitgevochten met wisselende krijgskansen. Roermond ging daarbij verloren. In het eerste decennium van de oorlog was de situatie, behalve in de steden, te onstabiel en te gevaarlijk om protestantse gemeenten op te zetten. Pas vanaf ca. 1580 werden er pogingen gedaan om ook buiten de steden de Reformatie in te voeren. Daarvoor werden de classes opgezet. De eerste classicale vergadering in Gelderland vond in 1583 plaats in Arnhem.

St. Eusebiuskerk in Arnhem. Bron Wikimedia Commons.

Classes waren de protestantse tegenhanger van de rooms-katholieke bisdommen, maar dan kleiner. En zonder bisschop aan het hoofd. Ze waren verantwoordelijk voor het kerkelijk leven in hun regio. Hun belangrijkste taak in de begintijd was om protestantse gemeenten op te zetten. Een classis werd gevormd door de predikanten in het werkgebied, terwijl ook ouderlingen afgevaardigde konden zijn.

(vervolg op pag. 4)

Interview: Henk-Jan van Ooijen

Henk-Jan van Ooijen is vanaf 2024 afgevaardigde naar de classis vanuit de ring Bommelerwaard. Hij is ouderling in de Hervormde Gemeente van Bruchem. Hij is getrouwd, vader, en in het dagelijks leven technisch directeur van een bedrijf dat plant- en oogstrobots maakt voor de land- en tuinbouw. We spraken met hem in zijn nieuwe huis in het buitengebied tussen Bruchem en Kerkwijk.

Henk-Jan, je bent ouderling in Bruchem, maar in het regionale kerkblad is er ook een rubriek "Bruchem en Kerkwijk-Delwijnen-Nederhemert." Hoe zit dat?

Ja, dat is voor buitenstaanders ingewikkeld. Daar zit een stukje geschiedenis aan vast. Sinds de overgang naar de kerk der hervorming in 1613 zijn de twee Hervormde Gemeenten Bruchem en Kerkwijk-Delwijnen nauw met elkaar verbonden doordat zij steeds één gezamenlijke predikantsplaats hadden. Toen beide gemeenten groter werden kwam er in 1998 een tweede predikant bij voor Bruchem enerzijds en Kerkwijk-Delwijnen anderzijds. Maar we hebben altijd gevonden dat we bij elkaar hoorden en zijn daarom altijd veel dingen samen blijven doen: gezamenlijke kerkenraadsvergaderingen, een gezamenlijke website, gezamenlijk jeugdwerk, vakantiebijbelweek, gezamenlijke mannen- en vrouwenverenigingen en noem maar op. Mooi toch? Maar daarmee ben ik er nog niet, want tegenwoordig hoort ook Nederhemert erbij. Dat is gekomen na de PKN-samenvoeging in 2004. In 2004 besloot het overgrote deel van de hervormden in Nederhemert om aan te sluiten bij de Hersteld Hervormde Kerk. Degenen die bij de PKN wilden blijven waren te weinig in getal om nog een zelfstandige gemeente te vormen. Zij hebben aansluiting gevonden bij hun directe buurgemeente Kerkwijk-Delwijnen. De naam van die gemeente is daarom Kerkwijk-Delwijnen-Nederhemert geworden.

Hoe is de geloofsbeleving in de Bommelerwaard, en hoe verhoudt zich die tot andere regio's in de classis?

Veel gemeenten in de Bommelerwaard hebben een behoudende inslag. In de erediensten worden veel psalmen gezongen en wordt de klassieke Statenvertaling of de Herziene Statenvertaling gebruikt. Centraal staat het heil dat Jezus Christus brengt, in het bijzonder de verwachting van een leven na dit leven samen met Christus. In andere delen van de classis ligt meer nadruk op het heil dat Christus brengt voor de aardse samenleving.

Vervolg interview Henk-Jan van Ooijen

Dat geldt bijvoorbeeld voor de Achterhoek, maar ook in het naburige Zaltbommel is de geloofsbeleving heel anders dan bij ons. We vinden echter herkenning in Jezus Christus. Dat overstijgt de verschillen.

Hoe ben je bij de classis betrokken geraakt?

In mijn eerste periode als ouderling, inmiddels al meer dan 10 jaar terug, bezocht ik regelmatig de bijeenkomsten van de toenmalige Classis Bommel. De classes waren toen veel kleiner. Vanuit elke gemeente in de classis waren er dan wel broeders of zusters aanwezig en ik ging er naar toe voor de contacten. Daardoor raakte ik bekend met het classicale werk. Toen er in 2023 een afgevaardigde werd gevraagd voor de Bommelerwaard heb ik me aangemeld.

Wat is de functie van de classis?

Ik zie de classis als het verbindende orgaan tussen de gemeenten, en als een schakel tussen de synode en de plaatselijke gemeenten. De huidige grootschalige classis heeft nadelen, maar ook voordelen. Het mooie is dat je via die grote classis betrokken raakt bij gemeenten die best ver weg liggen. De classis heeft ook een taak in het onderhouden en aanpassen van de kerkorde. Sommige mensen hebben moeite met de kerkorde. Het zou te veel regels aan de gemeenten opleggen. Maar juist in een grote kerk als de PKN is het belangrijk om een duidelijke structuur te hebben. Het maakt de zaak transparant: wie zijn wij als kerk, en hoe zijn onze manieren.

Wat is je taak als classisafgevaardigde?

Je geeft mede vorm aan het beleid van de classis. Verbinden is daarbij een belangrijk begrip. Kerk ben je niet in je eentje. Dat ben je samen met je broeders en zusters in je gemeente. Maar gemeente ben je ook niet in je eentje. Je bent verbonden met de andere gemeenten in het land. De classis geeft daar concreet vorm aan. Je bent samen een stukje van de wereldwijde kerk. En je neemt verantwoordelijkheid voor elkaar. Verbondenheid voelen is één ding, maar dat kan nog behoorlijk vrijblijvend zijn. Via de classis ondersteun je elkaar ook heel concreet. Ik zou nog wel graag willen dat we als classis gaan werken aan

Andere tijden – vervolg

In de vroege acta van de classes worden de ouderlingen echter nauwelijks genoemd. Het aanstellen van predikanten was in de begintijd van de classes één van de belangrijkste aandachtspunten. Geschoolde predikanten waren er nog nauwelijks. Daarom werden de pastoors met meer of minder aandrang gevraagd om over te gaan naar de gereformeerde religie en om predikant te worden. Ze werden daarvoor natuurlijk wel omgeschoold. Dit hield voornamelijk in dat ze de Heidelbergse Catechismus en de Nederlandse Geloofsbelijdenis moesten leren en dat ze een aantal Rooms Katholieke opvattingen en gebruiken moesten afwerpen. Na het omscholingstraject werden de voormalige pastoors door de classis geëxamineerd. In 1592 vonden de eerste examens op Gelders grondgebied plaats. Later kwamen er universitair geschoolde predikanten beschikbaar. Maar ook zij werden voor hun bevestiging getoetst door de classis. De toetsing van predikanten door de classis bleef nog lang bestaan, binnen de latere Gereformeerde Kerken in Nederland tot ver in de 20e eeuw.

(vervolg op pag. 5)

verbetering van de contacten tussen de gemeenten in de regio's. Bij de vorming van de classis Gelderland Zuid & Oost in 2017 is de ontmoetingsfunctie van de oude, kleine classes grotendeels verloren gegaan. Dat is een belangrijk aandachtspunt voor de komende jaren.

Hoeveel tijd besteed je aan het werk in de classis?

Dat valt mee. Er zijn vier vergaderingen per jaar. Die worden op een woensdagavond gehouden in Dieren. De voorbereidingstijd voor een vergadering is ongeveer twee uur. Natuurlijk heb je ook reistijd. Naar Dieren is een uur rijden. Maar we carpoolen als afgevaardigden zo veel mogelijk en ik geniet altijd van de gesprekken tijdens de reis.

”

Gemeente ben je niet in je eentje. Je bent verbonden met andere gemeenten in het land. De classis geeft daar concreet vorm aan.

Andere tijden – vervolg

De classes waren niet autonoom, maar werden in de beginperiode mede aangestuurd door de overheid. De overheid bepaalde hoe vaak de classes mochten vergaderen. Financieel werden ze kort gehouden. De overheid had toegezegd om de kosten van de classes te betalen. De acta van de Classis Nijmegen vermelden echter tussen 1606 en 1611 regelmatig een verzoek om betaling van de onkosten aan Gedeputeerde Staten, terwijl Tiel/Bommel jaarlijks vanaf 1609 t/m 1612 de lege kas ter sprake brengt. In 1612 werd er uiteindelijk een regeling getroffen door de landdag (het 'provinciale parlement'), maar tot en met het jaar 1620 vermelden de notulen nog regelmatig problemen met de uitbetaling. Het kwam er op neer, dat de predikanten zelf voor een deel van de classicale onkosten opdraaiden. Daartegenover stond echter, dat de classes de overheid ook aanspraken voor het oplossen van kerkelijke problemen. Een voorbeeld: op verzoek van Ds. Mersman uit Deil besloot de Classis Bommel in 1614 de Ambtman (de 'districtscommissaris') te bevelen om het rooms-katholieke 'altaer tot Ensspijck te doen ruïneren'. Daarnaast werd de Ambtman en zijn ondergeschikten opgedragen om niet langer op zondag te werken en ook de kerkelijke bededagen te respecteren. De regelmatige herhaling van deze opdrachten aan de Ambtman in de classicale notulen geven wellicht een aanwijzing hoe de Ambtman er persoonlijk over dacht. Gelderland werd opgedeeld in zes classes: Neder-Veluwe (Harderwijk), Over-Veluwe (Arnhem), Zutphen, Nijmegen, Tiel en Bommel. Aan het eind van de 16e eeuw was het westelijk deel van het Rivierengebied nog deels in Spaanse handen. Tijdelijk werd dit gebied daarom nog ondergebracht bij de classis Dordrecht (1572-78) en later bij de classis Gorinchem (1578-1602). Pas in 1606 werd de classis Tiel/Bommel gevormd en in 1614 werd Bommel een zelfstandige classis. De splitsing van de classis Tiel/Bommel had op dat moment overigens een kerkpolitieke achtergrond, namelijk in de remonstrantse en contra-remonstrantse twisten. In Gelderland waren er voor 1614 twee classes op de hand van de remonstranten en drie op de hand van de contraremonstranten. Door splitsing van de (remonstrantse) classis Tiel/Bommel zouden er uit deze classes extra remonstrantse afgevaardigden naar de provinciale synode gestuurd kunnen worden, wat hen aan een meerderheid zou kunnen helpen.

(vervolg op pag. 6)

Vervolg interview Henk-Jan van Ooijen

Wat zou je aan kandidaat-afgevaardigden voor de classis mee willen geven?

Het werken voor de classis is een aanrader. Je leert veel nieuwe mensen kennen. Je blik wordt verbreed. Je kunt ook je eigen kennis en geloofservaring inbrengen om anderen van dienst te zijn. Je bent een schakel tussen de plaatselijke en de boven-plaatselijke kerk. Op een bescheiden manier werk je mee aan de opbouw van de wereldwijde kerk.

Hervormde Kerk, Bruchem

Classis, colleges, ringen – hoe werkt het?

De classis behartigt de kerkelijke zaken in een bepaalde regio, in ons geval de provincie Gelderland behalve de Veluwe. De classis bestaat uit ambtsdragers die afgevaardigd worden vanuit de plaatselijke kerkenraden. Die komen 3-4 keer per jaar samen. Een belangrijke taak is het *considereren* over voorgenomen kerkorde-wijzigingen: wanneer de synode een wijziging in de kerkorde door wil voeren wordt eerst aan de kerkenraden gevraagd hoe ze daarover denken. De classis verzamelt die reacties en vormt zich op basis daarvan een mening, die weer teruggegeven wordt aan de synode. Ook het kiezen van synode-afgevaardigden hoort bij het werk van de classis. Onze classis vaardigt vijf leden naar de synode af: een diaken, een predikant, een ouderling, een ouderling-kerkrentmeester en iemand met een ambt naar keuze.

De classis werkt, net als de kerkenraden, met een moderamen dat de vergaderingen voorbereidt. Het moderamen bestaat uit vijf leden. Daarnaast is er het Breed Moderamen (BM), bestaande uit dertien leden.

Classes, colleges, ringen - vervolg

Het BM komt 7-8 keer per jaar bij elkaar en heeft als belangrijkste taak om de gemeenten te begeleiden bij beroepingswerk, samenwerking met andere gemeenten en het oplossen van spanningen.

Onze classis is onderverdeeld in zeven regio's, *ringen* genoemd. Elke ring heeft drie of vier afgevaardigden in de classis. Daarnaast telt onze classis vier Evangelisch-Lutherse gemeenten die samen een afgevaardigde hebben en ook de Nederlandse Kerk in Duitsland (NKiD) heeft een afgevaardigde. De NKiD bestaat uit een aantal gemeenten verspreid over heel Duitsland, die aangesloten zijn bij de PKN en waar Nederlands de voertaal is.

Kerk van Groesbeek

Aan de classis verbonden zijn enkele classicale colleges die specialistische taken hebben. Dit zijn, in alfabetische volgorde:

(1) Het Classicale College voor de Behandeling van Beheerszaken Gelderland (CCBB-Gelderland). Iedere diaken en kerkrentmeester kent dit college, want dit beoordeelt de begrotingen en de jaarrekeningen. In een vacatureperiode beoordeelt het CCBB via de zogenaamde *solvabiliteitsverklaring* of een gemeente financieel in staat is om een nieuwe predikant of pastor te betalen.

(2) Het Classicale College voor de behandeling van Bezwaren en Geschillen (CCBG). Bij dit college kunnen gemeenteleden en kerkenraden terecht met bezwaren tegen besluiten van de kerkenraad, de classis of andere kerkelijke organen.

(3) Het Classicale College voor het Opzicht (CCO). Dit college behandelt namens de classis bezwaren die

gerezen zijn tegen leer of leven van een ambtsdrager, of tegen diens benoeming.

(4) Het Classicale College voor de Visitatie (CCV). Het CCV wordt ingeschakeld wanneer er in een gemeente spanningen ontstaan zijn die met één of enkele gesprekken met de classispredikant of het BM niet opgelost kunnen worden.

Daarnaast is er een *classisteam*, bestaande uit de classispredikant, ds. Ada Rebel, Koob Logtenberg als financieel adviseur en Egbert v/d Stouw als adviseur dienstverlening. Zij staan de gemeenten bij als er vragen zijn over krimp of juist groei van de gemeente, samenwerking en het ontwikkelen van een toekomstvisie.

Andere tijden - vervolg

Veel heeft dit echter niet uitgehaald: In Tiel ontstond een scheuring, waardoor de classis uiteenviel in een remonstrants en een contra-remonstrants deel. Het contra-remonstrantse deel wist erkenning te krijgen als de 'echte' classis Tiel, en hun remonstrantse confraters stonden met lege handen.

In 1618-19 werd de Synode van Dordrecht gehouden. Op die synode werden de remonstrantse en contra-remonstrantse twisten beslecht, in het voordeel van de laatste. Maar belangrijker voor dit verhaal, er werd in Dordt ook een kerkorde (Dordtse Kerkorde, DKO) opgesteld die twee eeuwen lang het kerkelijke leven reguleerde, en die ook daarna nog de nodige invloed hield. De DKO legde de basis voor het kerk-zijn in de plaatselijke gemeente. De gemeenteleden kozen een kerkenraad. Vanuit de kerkenraad werden afgevaardigden voor de classis benoemd. Elke gemeente was vertegenwoordigd in de classis. De classis benoemde afgevaardigden voor de provinciale synode, en die op zijn beurt weer voor de landelijke synode.

De DKO schreef als taken van de classis onder meer voor het ondersteunen van de gemeenten bij het beroepingswerk, goedkeuring (approbatie) van een aangenomen beroep, goedkeuring van het vertrek van predikanten naar een andere gemeente, het examineren van aankomende predikanten, financieel toezicht op de gemeenten en visitatie. Verschillende van deze taken horen ook nu nog bij de classis.

(vervolg op pag. 8)

Interview: Marja Huson – ter Avest

Marja Huson is classisafgevaardigde en lid van het Breed Moderamen (BM) van de classis. We spraken met haar over het werk in het BM en haar motivatie.

Marja, kun je je kort voorstellen?

Ik ben dus Marja, 70 jaar jong, getrouwd en ik heb vier kinderen en tien kleinkinderen. De wekelijkse oppasdag is een feest. Daarnaast houd ik me veel bezig met kerkelijke zaken: Ik ben scriba van de Protestantse Gemeente Huissen en classisafgevaardigde namens de ring Nijmegen. In de classis ben ik tevens synodelid (secundus) en heb ik zitting in het BM. Verder heb ik privé een aantal hobby's, waaronder reizen – meestal samen met mijn man, maar soms ook mee met de kinderen of een solotrip.

Hoe sta je in het geloof?

De PG Huissen heeft een vrijzinnige inslag en ik voel me daar helemaal bij thuis. Wij zien de Bijbel en het verhaal van Jezus, zoals dat in de evangeliën verteld wordt, niet in de eerste plaats als een serie waarheden, maar als inspiratiebron voor ons leven. Jezus met zijn radicale keuze voor het goede is het waard om na te volgen.

Hoe ben je bij de classis betrokken geraakt?

Ik heb altijd wel belangstelling gehad voor het classicale werk. Ten tijde van de oude classisstructuur was ik lid van de Classis Nijmegen. Toen deze classis opging in het grotere verband van de Classis Gelderland Zuid & Oost ben ik meegegaan. Later vroeg Jan v/d Lagemaat (voormalig scriba van de classis, red.) mij of ik ook lid wilde worden van het BM. Omdat ik best wel bestuurlijk ingesteld ben heb ik dat toen gedaan.

Wat doet het BM en wat doe je als BM-lid?

Als classisafgevaardigde word je betrokken in het algemene beleid. Op dit moment is de classis bijvoorbeeld bezig met een nieuw beleidsplan. En in het najaar is er een inspraakronde over voorgenomen

kerkordewijzigingen, de consideraties. In het BM moet je daarnaast meebeslissen over concrete zaken die in de gemeenten spelen: je moet advies geven over samenwerking tussen gemeenten, je kijkt mee met het beroepingswerk en ook als er spanningen zijn in een gemeente dan komt dat binnen het BM aan de orde. Op een aantal punten moet het BM goedkeuring geven. Doordat je over het wel en wee van die gemeenten geïnformeerd wordt, groeit ook automatisch je betrokkenheid.

Wat zou je aan toekomstige classisafgevaardigden mee willen geven?

Onze classis is groot, en ook heel divers qua geloofsbeleving. Wat ik belangrijk vind is een evenwichtige vertegenwoordiging in de classis: afgevaardigden uit alle regio's, vrouwen en mannen, van orthodox tot vrijzinnig. Ik hoop dat we nieuwe afgevaardigden aan kunnen trekken waardoor we meer in de regio's kunnen gaan doen. Of om het *buzzword* daarvoor te gebruiken: om de verbinding tussen de gemeenten in de regio's te versterken. In de huidige, grootschalige classis is er te weinig contact. Je kunt zo veel van elkaar leren, maar dan is het wel nodig om elkaar te ontmoeten. Classisafgevaardigden zouden daarbij een stimulerende rol kunnen spelen. Het zou de gemeenten inspiratie geven en hen laten zien dat er ondanks de krimp heel veel mooie dingen in de kerk gebeuren.

”

Ik hoop dat we met nieuwe afgevaardigden meer in de regio's kunnen gaan doen, om de verbinding tussen de gemeenten te versterken.

Ontmoetingskerk Doorwerth;
foto Emma Voerman

Andere tijden (vervolg)

De DKO bleef in functie tot 1816, toen koning Willem I een nieuw Reglement voor de kerk invoerde. Dit vormde echter een groot contrast met de DKO. Het Reglement bevatte geen belijdende artikelen meer. Ook het bestuursmodel ging op zijn kop: de Hervormde Kerk, zoals de protestantse kerk inmiddels heette, werd vanaf 1816 niet meer van onderaf bestuurd, maar van bovenaf door de synode. De koning zelf had grote invloed op het beleid van de synode. De predikanten kregen de opdracht om “de godsdienstige kennis te vergroten, de christelijke zeden te bevorderen, de orde en eendracht te bewaren en de liefde voor vorstenhuis en vaderland aan te kweken.” De mindere vergaderingen, d.i. de provinciale synode, de classis en de kerkenraad, kregen in het Reglement van 1816 het bevel om de synode te gehoorzamen (art. 6).

Eén ding werd in ieder geval wel goed geregeld in 1816: de predikanten kregen een behoorlijk traktement met daarbij de zekerheid dat dit ook uitbetaald werd. In de 17e eeuw mankeerde er nogal eens wat aan de uitbetalingen, en tot aan 1816 was het traktement vaak schraal.

De onvrede in het land over het knellende Reglement was groot. Een tweede pijnpunt, naast het centralistische bestuursmodel, was dat de binding aan de belijdenisgeschriften losgelaten werd: aankomende predikanten hoefden zich niet langer te committeren aan de Heidelbergse Catechismus, de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels. De onvrede over de Reglementenbundel, zoals het Reglement denigrerend genoemd werd, leidde in 1834 tot de Afscheiding. De Afscheiding en andere in de loop van de 19e eeuw volgende kerscheuringen leidden in 1892 tot de vorming van de Gereformeerde Kerken in Nederland (GKN). Bijzonder aan de GKN was de nadruk die gelegd werd op de autonomie van de plaatselijke kerk. De plaatselijke kerk werd niet gezien als een onderdeel van het landelijke verband, maar als zelfstandige kerk van Christus. Dit kwam ook tot uiting in de zienswijze op de meerdere vergaderingen. Zo werd de classis niet als een permanent orgaan beschouwd, maar alleen als een bijeenkomst van ambtsdragers. Zodra de vergadering voorbij was hield de classis op te bestaan, tot aan de volgende vergadering.

(vervolg op pag. 10)

Interview: Dick van Kranenburg

Dick van Kranenburg heeft ruime ervaring in de wereld van de PKN: Scriba in zijn eigen gemeente, een tijd lang als duo samen met zijn vrouw Kari, ouderling-kerkrent-

meester, diaken, classisafgevaardigde en synodelid. En lid van het CCBB Gelderland. Niet allemaal tegelijk natuurlijk, maar meestal toch wel twee of drie dingen naast elkaar. Hij woont in Buurmalsen, een klein dorp aan de Linge, en is lid van de Gereformeerde Kerk in het naburige Geldermalsen. Over zijn lidmaatschap van het CCBB gaat dit interview vooral.

Dick, hoe kom je aan deze staat van dienst?

Ik heb een financiële achtergrond. Tijdens mijn werkzame leven heb ik bij twee banken gewerkt als kredietbeoordelaar en in verschillende adviesrollen. Het ligt dan voor de hand dat als er in je gemeente iemand nodig is met financieel-administratieve kennis dat ze dan naar jou kijken. En van het één komt het ander. En nu ik gepensioneerd ben vind ik het heerlijk om mijn kennis en ervaring in de hele breedte van de kerk beschikbaar te stellen.

Wat is het CCBB eigenlijk voor een college?

De CCBB's, voluit de Classicale Colleges voor de Behandeling van Beheerszaken, zijn binnen de PKN de regionale commissies die toezicht houden op de financiën van de gemeenten. Of, toezicht houden is eigenlijk niet het juiste woord. Ik zou het liever zo uitdrukken: bij het CCBB helpen we de plaatselijke kerken om toekomstbestendig te zijn. De gemeenten zijn zelfstandig en hebben een eigen verantwoordelijkheid. Maar wij mogen meekijken. Wij zijn de *critical friend*. Wij proberen het vroegtijdig te signaleren als gemeenten financieel in de problemen dreigen te komen, zodat er nog tijd is om een oplossing te bedenken. Daar helpen we ze dan ook bij. En we letten op *good governance*: een transparante werkwijze in de gemeenten, volgens maatschappelijk geaccepteerde normen. De meeste classes hebben een eigen CCBB. Wij hebben een CCBB samen met de Classis Veluwe.

Vervolg interview Dick Kranenburg

Ons CCBB heet daarom ook CCBB Gelderland. Behalve het beoordelen van begrotingen en jaarrekeningen geeft het CCBB ook *solvabiliteitsverklaringen* af aan vacante gemeenten. Een solvabiliteitsverklaring is een document dat aangeeft dat een gemeente, op basis van zijn meerjarenbegroting, in staat is om de kosten van een predikant te dragen. Leuk werk om die beoordeling van de solvabiliteit te doen. Zelf ben ik momenteel lid van het CCBB-moderamen, zeg maar het dagelijks bestuur, maar ik overweeg om me toch ook weer hiervoor op te geven.

Het CCBB vraagt vrijwilligers. Wat voor mensen zoek je, en hoe ziet hun werk eruit?

De mensen die wij nu zoeken zullen vooral ingezet worden als beoordelaar van begrotingen en jaarrekeningen, zowel van de Colleges van Diakenen als van de Colleges van Kerkrentmeesters. Het moeten mensen zijn met financiële kennis, die door de cijfers heen kunnen zien wat er in de gemeenten gaande is. Elke beoordelaar krijgt de gemeenten uit een bepaalde regio onder zijn of haar hoede. Momenteel zijn we vooral op zoek naar beoordelaars uit de regio's Bommelerwaard en Tiel. Maar dat is geen harde eis. Op enige termijn verwachten we ook in andere regio's vacatures. Een beoordelaar kan haar of zijn werk gewoon vanuit huis doen, achter een laptop of computer. Het werk is ook goed gestructureerd. Sinds een aantal jaren werkt de landelijke kerk met het financiële rapportagesysteem FRIS. Wanneer een gemeente daarin een begroting of jaarrekening geüpload heeft, krijgt de verantwoordelijke beoordelaar daarvandaan een melding. De beoordelaar geeft aan de hand van de CCBB-richtlijnen een goed- of afkeuring, al dan niet voorzien van opmerkingen of adviezen.

De beoordelaar doet zijn of haar werk thuis. Is dat niet saai?

Ik zou zeggen: nee, integendeel. Natuurlijk, als er niets aan te merken is op een begroting of jaarrekening, en je hoeft alleen maar een goedkeuring te geven, dan is dat niet spannend. Al is de gemeente, als ontvanger van de goedkeuring, daar natuurlijk wel blij mee. Maar juist als er wat aan de hand is, dan is het de kunst om

de gemeente te helpen. Vooral als je neigt naar een afkeuring. Maar een hard 'nee' wil je liever niet geven. Je zoekt naar mogelijkheden om samen verder te komen. De eerste stap is dan om de telefoon te pakken en eens te informeren waarom men iets op een bepaalde manier doet of gedaan heeft. Dat resulteert vaak al in een goed gesprek. En als het allemaal wat complexer blijkt te liggen, dan kun je samen met een collega CCBB-er op bezoek gaan in zo'n gemeente. Meestal is men dankbaar voor een goed gesprek en een goed advies. Daarnaast: we zien elkaar ook periodiek bij het CCBB-overleg. Collegiaal werken staat bij ons hoog in het vaandel.

Gemeenten zijn dankbaar voor een goed gesprek en een goed advies

Wat zou je aan toekomstige CCBB-ers mee willen geven?

Wat ik al eerder zei: het is ontzettend leuk om je kennis en ervaring in te brengen. En je leert van anderen, met wie je contact hebt: van je collega CCBB-ers, maar zeker ook van de kerkrentmeesters en de diakenen die je in de loop van de tijd spreekt. We praten binnen het CCBB vaak over het geld en de stenen, maar het belangrijkste is: de kerk is een kerk voor mensen. Daar heb ik het altijd voor gedaan. En daar draag jij als toekomstige CCBB-er aan bij. Ik zou dus zeggen: meld je aan. Of als je nog twijfelt, ik ben altijd in voor een goed gesprek. Laat het in ieder geval weten als je belangstelling hebt.

PG Etten-Terborg-Ulft in actie voor de Voedselbank

Andere tijden – vervolg

Niettemin waren de Gereformeerde classes volwassen organen met als taken onder meer de financiële ondersteuning van theologiestudenten, pensioenuitkeringen aan emeritus-predikanten en predikantsweduwen en -wezen, leden afvaardigen naar de provinciale synode en het ondersteunen van gemeenten die financieel krap zaten.

Ook in Hervormde kringen was men niet gelukkig met het Reglement van 1816. Al in 1843 werd een belangrijke wijziging aangebracht, namelijk dat de koning afzag van zijn recht om het Reglement aan te passen. Dat recht kwam nu toe aan de synode zelf. Op zijn beurt was de synode verplicht om bij voorgenomen wijzigingen de provinciale synodes te raadplegen, een procedure die we nu kennen onder de naam *consideratie*. Reeds in 1848 werd in een ontwerpkerkorde overwogen om het bestuursmodel weer in lijn te brengen met de DKO, dus met de plaatselijke kerkenraad als basis. Het duurde echter nog tot de kerkordeherziening van 1951 voordat dit idee werkelijkheid werd.

De Hervormde kerkorde van 1951 werd weer een belijdende kerkorde. Deze was onderverdeeld in artikelen met een Romeinse nummering (I, II, III etc.), waarin de belijdenis van de kerk verwoord werd, en de ordinantiën, de artikelen over de praktische vormgeving van het kerk-zijn. Nieuw met betrekking tot de classis en de synodes was dat er nu ook ouderlingen-kerkvoogd en diakenen afgevaardigd konden worden. In deze kerkorde wordt geen expliciete rangorde van kerkenraad, classis, provinciale en landelijke synode genoemd. Maar de volgorde van behandeling in de kerkorde, met de plaatselijke kerkenraad als eerste, laat wel zien waar men het zwaartepunt van het kerkbestuur wilde leggen. De classis werd vanaf 1951 ook verplicht om een *Breed Moderamen* in te stellen, naast het gewone moderamen dat de vergader-technische zaken regelde. Het *Breed Moderamen* moest in de periodes tussen de classicale vergaderingen de lopende zaken regelen.

Kerkgebouw Hervormde Gemeente Kesteren

In de GKN was de aversie tegen een kerkelijke hiërarchie groot. Dit kwam onder meer tot uiting doordat men lang vasthield aan het principe uit de DKO dat de preses en de scribe van de classis per vergadering gekozen werden. Een vaste preses en een vaste scribe zouden te veel invloed naar zich toe kunnen trekken. Niettemin werd in de loop van de tijd de radicale visie op de zelfstandigheid van de gemeenten gematigd. Een voorbeeld was dat een rapport van de Provinciale Synode van Assen uit 1926 m.b.t. een leergeschied (de zgn. 'kwesitie Van Leeuwen') verplicht behandeld moest worden door de kerkenraden. Toen de kerkenraad van Harkema-Opeinde dit weigerde werd hij daarvoor gekapitteld door de classis. Een ander voorbeeld dateert uit 1952, waar in een nieuwe druk van een gezaghebbende kerkordeverklaring een passage weggelaten werd die de autonomie van de kerkenraad benadrukte. Evenwel bleef men er binnen de GKN op gespist om het subsidiariteitsbeginsel te handhaven, d.i. dat alles wat in een plaatselijke kerkenraad afgehandeld kan worden niet thuishoort in de classicale vergadering of op de synode. Een laatste bijzonderheid over de Gereformeerde classes: diakenen konden vanaf 1959 afgevaardigd worden.

Interieur Oude Mauritskerk, Silvolde

De volgende ontwikkeling was het Samen Op Weg proces, dat in 2004 leidde tot de vorming van de Protestantse Kerk in Nederland, door fusie van de Evangelisch-Lutherse Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Nederlandse Hervormde Kerk. In het voortraject waren de grenzen en de werkwijze van de classes al met elkaar in lijn gebracht. Afgezien van de emoties waarmee de samenvoeging gepaard ging, ging de overgang naar gefedereerde classes betrekkelijk geruisloos. Een veel grotere impact op het classicale werk had de samenvoeging van de 75 kleine classes in 2017 naar 11 grote classes. Tevens verdween toen de provinciale synode. In de grote classes hebben niet meer alle plaatselijke kerken een vertegenwoordiger. Het ideaal is dat de verschillende gemeenten bij toerbeurt een predikant, diaken of ouderling afvaardigen.

Andere tijden – vervolg

De classis nam de rol over om kerkelijke diensten op provinciaal niveau aan te sturen, zoals bijvoorbeeld het toezicht op het financieel beheer van gemeenten en diaconieën. Ook deed de classispredikant zijn of haar intrede. De classispredikant heeft de taak om geestelijk leiding te geven aan de gemeenten. Verder zijn veel taken van de classis hetzelfde gebleven als in de tijden hiervoor, zoals bijvoorbeeld de rol bij het beroepingswerk en de visitatie. Eén ding is veranderd: het toetsen van aankomende predikanten behoort niet meer tot het takenpakket. Maar daar is wel iets vergelijkbaars voor in de plaats gekomen: kerkelijk werkers kunnen een preekconsent aanvragen. Bij die aanvraag hoort een uitgeschreven preek. De classis mag daar niet over beslissen; wel krijgt het breed moderamen de aanvraag onder ogen en kan daar zo nodig wat van vinden. En wanneer de Commissie Preekconsenten zijn goedkeuring gegeven heeft, wordt de kerkelijk werker uitgenodigd in de classisvergadering om de belofte af te leggen die bij het consent hoort.

Tenslotte nog één keer terug naar de Dordtse Kerkorde. Eén van de voorschriften luidde dat de classis "... aan het einde van haar bijeenkomsten censuur hield over degenen die iets strafwaardigs in de bijeenkomsten hadden gedaan of de vermaningen van de kerkenraad hadden versmaad." Dat zou in deze tijd echt niet meer kunnen. Maar denk eens even met me mee, is er nou echt zo veel veranderd? Nog steeds zijn er mensen die – helaas binnen de kerk – een scheve schaats rijden. Op de classicale vergadering zullen we over hen geen censuur houden, maar we hebben daar tegenwoordig wel de VOG voor. Zo veranderen de dingen in de loop van de tijd – maar in feite is er niets nieuws onder de zon. Lang leve de classis!

Geraadpleegde literatuur

Broeke, C. van den. *Een geschiedenis van de classis: Classicale typen tussen idee en werkelijkheid (1571-2004)*. Onder redactie van H. J. Selderhuis. Theologie en Geschiedenis. Vrije Universiteit Amsterdam; Kok, 2005. <https://research.vu.nl/ws/portalfiles/portal/42172958/complete%20dissertation.pdf>.

Harinck, George, en Lodewijk Winkeler. 'De negentiende eeuw'. In *Handboek Nederlandse kerkgeschiedenis*, 3de dr., onder redactie van Herman J. Selderhuis. Kok, 2014.

Ravensbergen, C., red. *Classicale acta: 1573 - 1620*. 9 Bd. 1: *Provinciale synode Gelderland Classis Nijmegen 1598 - 1620, Classis Tiel/Bommel 1606 - 1613, Classis Tiel 1613 - 1620, Classis Bommel 1614 - 1620*. Rijks geschiedkundige publicatiën Kleine serie 111. Huygens ING (KNAW), 2012. http://resources.huygens.knaw.nl/retroboeken/classicale_acta/#page=2&accessor=toc&source=9&view=pdfPane.

Ambtsdrager – of niet?

Moet je ambtsdrager – predikant, diaken of ouderling – zijn om iets voor de classis te kunnen doen? Voor de meeste vacatures wel. Alleen voor het CCBB en voor de websitebeheerder / PR-vrijwilliger hoeft dat niet. Maar als u geen ambtsdrager bent dan mag uw kerkenraad u voor een vrijwilligersfunctie in de classis benoemen tot ouderling of diaken met een bijzondere opdracht.

Belangstelling?

Wij hopen dat u deze krant met plezier gelezen hebt en een indruk gekregen hebt van ons werk. En natuurlijk hopen wij dat daarmee ook uw interesse gewekt is om als vrijwilliger iets te doen voor de classis. Heeft u belangstelling voor één van de vacatures op de voorpagina? Laat het ons weten via een mail naar Classisscriba-gelderland-zuid-en-oost@protestantsekerk.nl.

Kerk Zoelmond

Colofon

Dit is een uitgave van de Classis Gelderland Zuid & Oost. Deze uitgave mag vrij verspreid worden.

Correspondentieadres van de Classis

Classisscriba-gelderland-zuid-en-oost@protestantsekerk.nl

Redactie en interviews

A. van Heusden

Foto's

Foto's, tenzij anders vermeld, ter beschikking gesteld door gemeenten en geïnterviewden.